

*К. В. Клименко,
к. е. н., завідувач відділу бюджетної системи та інституційних секторів економіки,
НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>
О. В. Озерчук,
к. е. н., старший викладач кафедри банківської справи,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3827-080X>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.9.95

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА ПРИКЛАДІ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА

K. Klymenko,
PhD in Economics, Head of the Department of Budget System and Institutional Sectors
of Economy, State Educational Scientific Institution "Academy of Financial Management"
O. Ozerchuk,
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Banking, State University of Trade and Economics

GLOBAL EXPERIENCE IN THE APPLICATION OF ADMINISTRATIVE RULES IN THE FIELD
OF HOUSEHOLD TAXATION ON THE EXAMPLE OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

У статті проведено дослідження міжнародного досвіду адміністрування у сфері оподаткування домогосподарств на прикладі Федеративної Республіки Німеччина (ФРН). Авторами розкрито порядок входу до складу домогосподарства та виходу з нього його членів. Визначена практика взяття на облік та зняття з нього домогосподарств у контролюючих органах ФРН, повідомлення контролюючих органів про зміну складу домогосподарства тощо. Розкрито особливості здійснення контролю за правильністю нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) домогосподарствами в Німеччині. Охарактеризовано відповідальність за подання платниками податків податкової декларації про майновий стан і доходи домогосподарства з недостовірними відомостями в ФРН. Також розкрито підходи до використання сучасної електронної податкової декларації ELSTER — це німецька онлайн-система податкової служби, розроблена Федеральним центральним податковим управлінням (Bundeszentralamt für Steuern), з метою спрощення подання декларацій за допомогою Інтернету. Якщо особа працює фрілансером або володіє власним бізнесом, вона, швидше за все, змушена використовувати ELSTER (разом з приблизно 90% компаній у Німеччині) для подання щомісячних декларацій, а також SteuerGo.de — першого і найбільш повного онлайн-додатку для подання податкових декларацій, котрий підходить для працівників з найму та фрілансерів, особливо якщо платник податків вперше заповнює декларацію та має чітко структурований інтерфейс, завдяки якому отримує покрокову інструкцію.

In the article examines the international experience of household administration in the field of household taxation on the example of the Federal Republic of Germany. The authors reveal the procedure for entering and exiting households, as well as the practices of registering and deregistering households with the control bodies in Federal Republic of Germany, notification of control bodies about the changes in household composition, etc. The article also reveals the peculiarities of control the accuracy of calculation and payment of personal income tax by households in Germany. The responsibility of taxpayers for submitting tax declarations on the assets and incomes of households with inaccurate information in Germany is characterized. The article also discusses the approaches to using the modern electronic tax declaration system ELSTER, which is a German online tax service developed by the Federal Central Tax Office (Bundeszentralamt für Steuern) to simplify the submission of declarations via the Internet. Freelancers and business owners are most likely forced to use ELSTER (together with approximately 90% of companies in Germany) to submit monthly declarations, as well as SteuerGo.de — the first and most comprehensive online application for tax declarations, which is suitable for employees and freelancers, especially in case taxpayer submitting a declaration for the first time, with a clear and structured step-by-step guidance interface.

In the article also emphasizes the adoption in Ukraine the Draft Law 'On the Freedom of Entrepreneurial (Economic) Activity of Households' N. 8143 of October 20, 2022, which provides for the introduction of a new mechanism for taxing households (individuals or a group of individuals living together in one residential premises or its part, providing themselves with all necessary for life, conducting joint household activities, fully or partially consolidation and spending funds) from January 1, 2025. It is emphasized that the adoption of this bill will create legal and economic conditions for the functioning and increasing of household incomes in Ukraine.

Ключові слова: оподаткування домогосподарств, адміністрування домогосподарств, практика взяття на облік та зняття з нього домогосподарств у контролюючих органах, відповідальність за подання податкової декларації про майновий стан і доходи домогосподарства, здійснення контролю за правильністю нарахування та сплати податку домогосподарствами.

Key words: taxation of households, administration of households, the practice of recording and deregistration of households in control bodies, responsibility for submitting the tax declaration on property status and income of the household, control over the correctness of calculation and payment of tax by households.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зарубіжна практика вказує, що якнайкращими економічними агентами в ринкових економіках в першу чергу є домогосподарства (домоекономіка), які, за сприятливих умов та бажання, перетворюються з мікробізнесу до малого, середнього та великого бізнесу. У сучасних реаліях сім'я (домогосподарство) несе значне податкове навантаження через зростання частки платних освітніх, соціальних і медичних послуг. Окремі фахівці вважають, що підтримка фінансового благополуччя сім'ї можлива при оподаткуванні загального доходу домогосподарства, а не окремо взятих платників податків.

На підставі аналізу доходів і витрат домогосподарств можна провести оцінку та дійти висновку, що більшість витрат домогосподарств на споживання фінансується колективно із загального бюджету домогосподарства (сім'ї), у той час як доходи та майновий стан підлягають оподаткуванню окремо по кожному члену домогосподарства (сім'ї). У зв'язку з чим, відбувається невідповідність матеріального стану і податкового навантаження [1].

На сьогоднішній день в Україні визначення "домогосподарство" в якості суб'єктів податкових відносин не передбачено на законодавчому рівні, що є бар'єром на шляху розвитку соціальної підтримки домогосподарства (сім'ї). При цьому введення "сімейного оподаткування" не означає встановлення спеціального податкового режиму, а передбачає введення елементів "сімей-

ного оподаткування" в діючу систему оподаткування доходів фізичних осіб.

Міжнародна практика та методологія дослідження домогосподарств орієнтована на грошові доходи, але в Україні, де поширена тіньова зайнятість, а населення з певних причин вимушене приховувати значну частину доходів від реєстрації, існують суттєві розбіжності між заявленими та фактичними доходами. Все це підкреслює актуальність даної теми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові засади оподаткування домогосподарств, відображено у працях таких вчених як: Гуржий Т.О. [2], Дем'янчук І.А. [3], Дутова Н. В. [4], Навроцький С.А., Петлін І.В. [5], Реднік В. І. [6], Найдено О. Є. [7], Тучак Т. В. [8] ін.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно мета статті полягає у визначенні особливостей оподаткування домогосподарств, формуванні пропозицій щодо встановлення правил і процедур їх адміністрування на прикладі Федеративної Республіки Німеччина.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сімейне оподаткування" у розвинених зарубіжних країнах має багаторічний досвід, стабільність, системність, а також містить широке коло різних інструментів податкового регулювання. Отже, його використання сприяє підвищенню економічного та соціального добробуту домогосподарств.

Сімейне оподаткування — це система оподаткування, за якої подружжя здійснює спільне подання декларації про доходи та спільно сплачує податки на основі загального доходу, а також має право на перерахунок податку на доходи. У багатьох країнах, включаючи США, Францію, Люксембург сімейне оподаткування є однією з форм оподаткування.

Економіст європейського інституту профспілок (ETUI) Марія Джемсен розглянула ступінь та типи спільного оподаткування у п'ятнадцяти європейських країнах [9]. Згідно з результатами цього дослідження було виявлено, що більшість країн розглядають як податкову одиницю індивіда, але це не призводить до повністю індивідуалізованої податкової системи, тому що як податкові пільги країнами були введені механізми, що відтворюють деякі особливості спільної системи оподаткування.

Таким чином, повністю індивідуалізованих податкових систем у Європейському Союзі немає. Тільки Данія, Швеція та Фінляндія близькі до цього. Але й у країнах дозволяється передача між подружжям певних пільг, цим імітуються елементи спільного оподаткування [10].

При цьому виділяють дві основні моделі спільного оподаткування доходів домогосподарств, що використовуються у країнах:

— традиційна (реалізується у США і Німеччині) — коли застосовується спільне декларування доходів подружжя, а розмір домогосподарства, зокрема кількість дітей — утриманців, враховується при отриманні податкових кредитів і податкових пільг, як і в усіх інших індивідуальних системах оподаткування;

— французька модель — це безпосередньо оподаткування доходів сім'ї, де загальний дохід сім'ї ділиться на коефіцієнт, який залежить від розміру домогосподарства.

Декларація сімейного оподаткування — це декларація, яку подають сім'ї в деяких країнах, щоб скористатися певними податковими перевагами. У деяких країнах, таких як США, Німеччина та Франція, сім'ї можуть подавати спільну декларацію про доходи, яка дозволяє їм скористатися спільними знижками та іншими податковими перевагами. В інших країнах, таких як Велика Британія, сім'ї можуть подавати окремі декларації про доходи, але можуть бути задіяні спільні податкові знижки на дітей.

Якщо в особи основне місце проживання — Німеччина або якщо вона зобов'язана сплачувати податки в країні, то повинна отримати ідентифікаційний номер платника податків (Steueridentifikationsnummer) [11]. Це одинадцятизначне число, яке присвоюється персонально і дійсне протягом всього життя. Номер присвоюється німецькою податковою службою Finanzamt [12] після реєстрації в Німеччині за місцем проживання або після народження дитини.

Термін, який проходить між пропискою та отриманням повідомлення про присвоєння ідентифікаційного номера, залежить від конкретного міста, та становить від 2 до 21 днів. Найпізніше через 3 тижні поштою прийде лист із повідомленням від федерального відомства Bundeszentralamt für Steuern.

Федеральне центральне податкове управління (BZSt) — це підрозділ Федерального міністерства фінансів Німеччини. Воно займається національними податковими питаннями, включаючи: видачу податкових ідентифікаторів; присвоєння номерів ПДВ для підприємців; надання підтримки федеральним землям у боротьбі з шахрайством; надання інформації для іноземних інвесторів тощо.

Хоча більшість повсякденних питань слід направляти до місцевого податкового управління, особа також може звернутися до BZSt. Вони займаються спільними питаннями. Finanzamt (податкове управління) — це місцевий орган влади, який займається адмініструванням податків (за винятком мит) від імені муніципалітету, федеральної землі та федерального уряду.

У Німеччині налічується близько 650 податкових управлінь, які відповідають за: збирання податків на бізнес; опрацювання щорічних податкових декларацій; реєстрація фрілансерів та нових підприємств; звернення до місцевої фінансової ради.

Так, ідентифікаційний номер платника податків повинен допомогти полегшити взаємодію з податковою інспекцією (Finanzamt). Якщо платник податків має намір повідомити відомству будь-яку інформацію чи подати заяву, завжди необхідно вказувати ідентифікаційний номер. Ці персональні одинадцять цифр також необхідні для подання податкової декларації. Іноді

працедавець, центр/агенція з працевлаштування чи каса лікарняного страхування також можуть попросити повідомити ідентифікаційний номер платника податків.

Якщо зареєстровані платники податків в Німеччині, то ідентифікаційний номер платника податків можна отримати поштою. Якщо його забули, то знайти його можна, наприклад, у довідці про сплату податку на заробітну плату (Lohnsteuerbescheinigung) [13], яку особа отримує від працедавця щорічно, чи в податковому сповіщенні (Steuerbescheid). Крім того, є можливість запросити свій номер в центральному управлінні Федеральної податкової служби за допомогою відповідного бланку.

Якщо платник податків зареєстрований в Німеччині, то оподатковуються всі його доходи. В тому числі й ті, які зароблені за кордоном. Щоб не довелося сплачувати податки двічі, існує так звана угода про уникнення подвійного оподаткування (Doppelbesteuerungsabkommen) [14].

Податок з доходів фізичних осіб (Einkommenssteuer) [15] є найважливішим податком в Німеччині. Саме він приносить найбільші надходження до бюджету держави й оплачується як найманими працівниками, так і самозайнятими особами. Тим самим майже кожен, хто живе в країні, сплачує цей податок. Існує сім видів доходів, на які повинні заплатити податок з доходів фізичних осіб. Це доходи від фрілансу, трудової діяльності з найму, від діяльності приватних підприємств, сільськогосподарства, лісового господарства, капіталу, оренди й найму, а також інші доходи, зазначені в Законі [15, 16].

Податковий клас або Steuerklasse визначає розмір податку ПДФО в залежності від сімейного статусу, доходів партнера (дружини або чоловіка) та кількості дітей. Розмір допомоги з безробіття чи кількість оплачуваних відгулів також визначається податковим класом.

В Німеччині кожен найманий працівник має певний клас оподаткування, який присвоює податкова інспекція (Finanzamt). Враховуючи його, працедавець нараховує заробітну плату. Від класу оподаткування залежить, скільки саме отримуватимете працівник щомісяця на руки і яка сума відраховуватиметься безпосередньо до податкової інспекції (Finanzamt). Загалом в Німеччині існують шість класів оподаткування. А саме:

— Клас оподаткування I присвоюється одинакам. Сюди належать всі неодружені/незаміжні працівники, а також розлучені, які проживають окремо чи овдовіли (за винятком тих, кому було присвоєно клас оподаткування III). А також до цього класу відносяться одружені резиденти, платники податків, сім'ї яких тимчасово чи постійно проживають в іншій країні більше 180 днів у році.

— Клас оподаткування II присвоюється батькам-одинакам, якщо вони проживають спільно з дитиною, не перебувають у шлюбі, мають право на неоподатковуваний мінімум на дітей (Kinderfreibetrag) чи на допомогу на дитину (Kindergeld) і при цьому не мають спільного домогосподарства з іншою дорослою особою. Клас оподаткування II отримує особа лише в тому випадку, якщо уже було присвоєно цей клас у попередньому році. Якщо цього не було зроблено, то особа

повинна запитати його, заповнивши "заяву на надання податкової пільги" (Antrag auf Lohnsteuer-Ermaßigung) та подавши її до відповідальної податкової інспекції.

— Клас оподаткування III присвоюється овдовілим (в рік смерті чоловіка/дружини й наступного за ним року). Пари, які перебувають у шлюбі/партнерстві обирають цей клас оподаткування, якщо один з подружжя/партнерів/одна партнерка не працює чи заробляє небагато. Йому чи їй в цьому випадку автоматично присвоюється клас оподаткування V.

— Клас оподаткування IV — це стандартний клас оподаткування для тих, хто перебуває в шлюбі чи партнерстві. Після того, як ваш союз буде офіційно зареєстровано, автоматично присвоюють клас оподаткування IV. Він вигідний, якщо подружжя чи партнери/партнерки приблизно однаково заробляють.

— Клас оподаткування V присвоюється чоловікові/дружині чи партнерові/партнерці, якщо його/її друга половина, яка більше заробляє, обрала клас оподаткування III.

— Клас оподаткування VI. Якщо крім основної роботи ви маєте й інші підробітки, то присвоюється цей клас оподаткування.

Якщо життєві обставини зміняться, то, як правило, зміниться й клас оподаткування. Наприклад, якщо особа розійдеться/розлучиться з чоловіком/дружиною, овдовіє, вступить в шлюб, якщо народиться дитина чи якщо окрім основної роботи почнете ще й підробляти.

Відділи державної реєстрації актів цивільного стану (Standesamt) з відповідною періодичністю надсилають до Податкової інспекції (Finanzamt) дані про зміни сімейного статусу платника податків, на базі яких Finanzamt автоматично змінює податковий клас платника податків. У випадку, якщо це не відбулося автоматично, платник податків вправі самостійно подати відповідну заяву про зміну сімейного статусу, а відповідно і податкового класу (Antrag auf Steuerklassenwechsel bei Ehegatten/Lebenspartnern), у відповідний територіальний відділ Finanzamt. Форма бланку заяви універсальна для кожної зміни класу оподаткування [17]. Змінити клас оподаткування можна, як правило, лише раз на рік і не пізніше 30 листопада.

З жовтня 2021 року також можна змінити податковий клас онлайн і надіслати його до податкової інспекції. Це працює з "Mein Elster", онлайн-порталом податкової служби.

Той, хто перебуває в шлюбі, має переваги. Він/вона можуть вибрати клас оподаткування і цим заощадити на податках. Це вигідно, наприклад, якщо один із подружжя/партнерів заробляє більше за іншого. Щоб дізнатися, які поєднання класів оподаткування найвигідніші, можна звернутися до податкового консультанта чи у спеціальне об'єднання, яке допомагає із податками (Lohnsteuerhilfverein) [18].

Самозайнятим особам зазвичай не присвоюється клас оподаткування. Його можуть отримати лише ті самозайняті, чий чоловік/чия дружина чи партнер/партнерка працює за наймом [19].

Законодавство ФРН передбачає обов'язкове подання податкової декларації для наступних категорій:

1. Сімей з класами V та III, якщо партнер із класом V отримує більше 410 євро доходу на рік, або сімей з

IV класом. Ці класи в обов'язковому порядку потребують перерахунку — тут може бути і недоплата податку, і переплата.

2. Ті, хто має другу найману роботу (клас 6) або інше джерело доходів більше 410 євро на рік — здавання в оренду, або сонячні панелі на даху / балконі, або підробіток фотографом, або дохід від капіталовкладень (якщо він ще не був обкладений банком) та інше.

3. Ті, хто отримував компенсацію втрати заробітку від держави (Lohnersatzleistungen). Це виплати з догляду за дитиною (Elterngeld), виплати з довгої хвороби (Krankengeld), виплати з втрати роботи (Arbeitslosengeld) або скорочення роботи (Kurzarbeitergeld). Оскільки виплати роблять інші організації (наприклад, Біржа з працевлаштування (Arbeitsamt)), виходить два джерела доходу.

4. Вимагалось попереднє зменшення податків (Freibetrag). Це робиться тоді, коли людина не хоче отримувати відрахування по певних пунктах потім, а хоче одразу зменшити кількість податків. Виняток: інваліди, що залишилися без піклування та самотні матері, які отримують фіксовані виплати.

5. Особа, яка отримала від роботодавця якісь позачергові виплати, наприклад, при звільненні за згодою сторін (Abfindung) або компенсацію за кілька років (Vergütung für eine mehrjährige Tätigkeit).

6. У особи є літери у графі "Großbuchstaben" у Lohnsteuerbescheid.

7. Платник податків подав заяву про перенесення збитків на наступний рік (Verlust).

8. Індивідуальні підприємці (freiberuflich/gewerblich) [20].

Подавати податкову декларацію обов'язково також у випадках, якщо: (1) особа розлучилася і знову вийшла заміж / одружилися того ж року; (2) особа отримала відступні (Abfindung); (3) особа має чоловіка з обмеженим податковим обов'язком, який живе за межами Німеччини в одній з країн ЄС, і внесли його дані до своєї електронної податкової картки; (4) особа має додаткові доходи від фрілансу тощо.

На деяких пенсіонерів також може поширюватись обов'язок подання податкової декларації. Наприклад, якщо цього вимагає податкова інспекція або весь сукупний дохід платника податків перевищує основний неоподатковуваний мінімум (Grundfreibetrag).

Більшість найманих працівників зобов'язані подавати податкову декларацію. Однак у деяких випадках є сенс зробити це добровільно. Адже можна вирахувати з податку свої певні витрати. Це означає, що варто повідомити податкову інспекцію (Finanzamt) у своїй податковій декларації (Steuererklärung), які витрати були. Податкова інспекція підсумовує ці витрати та віднімає їх з річних доходів. Після цього потрібно буде сплатити податок тільки з суми, що залишилася. Це так званий оподатковуваний дохід (zu versteuerndes Einkommen) [21].

Деякі види доходів не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб, зокрема: допомога по догляду за дитиною (Elterngeld), допомога з безробіття, субсидія для студентів (BAföG) або стипендії. Те ж правило діє і для тих, хто працює на Mini-Job (дохід не більше 520 євро на місяць) або чий дохід не перевищує основ-

ний неоподатковуваний мінімум (Grundfreibetrag). Основний неоподатковуваний мінімум коригується щороку і на 2023 рік становить 10 908 євро на рік на одну особу і 21 816 євро на пару. Якщо дохід не перевищує цієї суми, то сплачувати податок з доходів фізичних осіб не потрібно. У решті випадків діє таке правило: кожен, хто проживає в Німеччині і заробляє гроші, повинен сплачувати ПДФО. Це положення стосується також біженців та претендентів на притулок [22].

Розглянемо найкращі комбінації податкових категорій для подружніх пар. Подружні пари можуть вибрати одну з трьох комбінацій податкових груп: (1) якщо один партнер заробляє значно більше, ніж інший, варто поєднати III і V. Пара подає податкову декларацію разом, оскільки податковий клас III має найнижчу податкову ставку; (2) якщо подружжя заробляє приблизно однакову суму, рекомендується комбінація IV і IV.

Сума Einkommenssteuer залежить від того, скільки заробляє платник податків. Загалом діє правило: чим більше заробляє особа, тим більше сума ПДФО. За допомогою калькулятора податків можна самостійно розрахувати, яку суму податку має сплатити платник податків. На сайті www.brutto-netto-rechner.info є калькулятор податків, яким можна користуватися англійською мовою.

У перспективі варто імплементувати такий калькулятор в Україні зважаючи на норми вітчизняних законодавчих та нормативно-правових актів, котрі регламентують податкове законодавство.

Пенсіонери, студенти, безробітні чи працюючі на Mini-Job також можуть сплачувати Einkommenssteuer, все залежить від того, який у сукупності загальний дохід: сама пенсія і додаткові надходження (наприклад, від оренди або прибутку від відсотків). Якщо дохід перевищує основний неоподатковуваний мінімум (Grundfreibetrag), платники податків повинні сплачувати податок з пенсії. Те саме стосується і студентів. Той, хто заробляє більше основного неоподаткованого мінімуму, має сплачувати податки. Працюючи на Mini-Job, можна регулярно заробляти до 520 євро на місяць. Якщо загальний прибуток не перевищує цю суму, як правило, не повинні сплачувати податки. Допомога з безробіття не оподатковується. Проте вона має бути зазначена у податковій декларації [22].

Податкові пільги, що надаються державою, можна поділити на три категорії: (1) рекламні витрати (Werbungskosten): Це витрати, пов'язані з професійною діяльністю, наприклад, поїздками на роботу, освітою та підвищенням кваліфікації; (2) непередбачені витрати (Außergewöhnliche Belastungen): Це непередбачені витрати, які вам довелося зазнати, наприклад, через хворобу; (3) особливі витрати (Sonderausgaben): Це приватні витрати, наприклад, пожертвування, внески до системи медичного страхування та страхування на випадок втрати дієздатності або витрати на догляд за дитиною.

Усі ці витрати слід зазначити у своїй податковій декларації.

Підтверджуючі документи, наприклад, рахунки та чеки, подавати разом із податковою декларацією не потрібно. Однак платник податків повинен зберегти їх

на випадок, якщо податкова інспекція попросить пред'явити їх [21].

Для підтримки сімей існують різноманітні податкові пільги.

Допомога по догляду за дитиною (Elterngeld): якщо після народження дитини особа змушена менше працювати, то держава допоможе фінансово, виплачуючи допомогу по догляду за дитиною, розмір якої залежить від доходів. Є можливість підвищити розмір допомоги, змінивши клас оподаткування. Особа, яка іде у декретну відпустку, зазвичай повинна вибрати клас оподаткування III. Щоб змінити клас оподаткування потрібно діяти швидко. Заява на зміну класу оподаткування має бути подана не менше ніж за сім місяців до того, як почне діяти так званий захист материнства (Mutterschutz). Більше інформації про це можна знайти на сайті компанії Stiftung Warentest. Батьківська допомога не оподатковується, але вона використовується для обчислення ставки оподаткування.

Допомога на дитину (Kindergeld) / неоподатковуваний мінімум на дітей (Freibetr?ge f?r Kinder): На кожну дитину батьки отримують допомогу у розмірі не менше 250 євро. Щоб її отримати, потрібно подати заяву на видачу допомоги на дитину до сімейної каси (Familienkasse). Окрім того, низькооплачувані працівники можуть додатково подати заяву на отримання надбавки на дитину. Також існує неоподатковуваний мінімум на дітей (Kinderfreibetrag). У кожній родині є можливість вибору, яку допомогу на дитину отримувати: Kindergeld або Kinderfreibetrag. Для цього необхідно податкову декларацією подати разом з "Додатком на дитину" (Anlage Kind), який заповнюється окремо на кожну дитину. Після цього податкова інспекція (Finanzamt) перевірить, який варіант допомоги є вигідніший для родини.

Витрати по догляду за дитиною (Betreuungskosten). За потреби можна відняти з податку дві третини витрат на догляд за дитиною, зокрема, витрати на дитячий садок або няню. Крім того, у деяких випадках можна включити витрати на утримання та професійне навчання дитини до статті непередбачених витрат. Якщо повнолітня дитина проходить професійне навчання і не живе з вами, ви можете проконсультуватися щодо покриття витрат на навчання.

Пільги для батьків — одинаків (Entlastungsbetrag f?r Alleinerziehende). Матері або батьки одинаки мають право на отримання пільги для батьків — одинаків.

Витрати по догляду за членом сім'ї (Pflege-Pauschalbetrag). Передбачається зменшення оподаткованого доходу на суму витрат по догляду за членом сім'ї з особливими потребами.

Подати податкову декларацію в електронному вигляді зобов'язанні: (1) самозайняті особи; (2) особи, які зареєстрували приватне підприємство; (3) особи, які мають доходи від сільського та лісового господарства. Це робиться через інтернет-портал німецького податково-фінансового управління Elster (ELektronische STEuerERklärung)¹ [23]. Реєстрація та

автентифікація на даному порталі відбувається за допомогою ідентифікаційного номера платника податків (Steueridentifikationsnummer) та адреси електронної пошти. Процес автентифікації в Elster триває кілька днів. ELSTER використовує приблизно 90% компаній у Німеччині) для подання декларацій.

Наймані працівники можуть подати податкову декларацію в електронному вигляді добровільно. Якщо разом із заробітною платою вони мали інші доходи або, наприклад, допомогу з догляду за дитиною (Elterngeld) або допомогу з безробіття, що перевищує суму 410 євро на рік, вони зобов'язані подати податкову декларацію в електронному вигляді.

Якщо платник податків бажає заповнити податкову декларацію від руки та відправити її поштою або особисто занести до податкової інспекції (Finanzamt), то бланки можете отримати у податковій інспекції або завантажити онлайн на сайті formulare-bfinv.de.

Зростаюча кількість приватних осіб також використовує ELSTER для подання своїх річних податкових декларацій і запитів на відшкодування податків: роблячи це в Інтернеті, платник податків заощаджує потребу роздруковувати та надсилати свої податкові форми до місцевої податкової служби (Finanzamt). Якщо платник податків регулярно подає податкові декларації в Інтернеті, ELSTER також може автоматично отримувати велику кількість особистої інформації, що значно пришвидшує процес.

Якщо платник податків зобов'язаний подати податкову декларацію, то має зробити це до 31 липня наступного року. Якщо складанням податкової декларації займається податковий консультант (Steuerberater*in) або фахівці Lohnsteuerhilfeverein, то є більше часу. Останнім днем подачі у такому разі буде останній день лютого вже після наступного року. Наприклад, податкову декларацію за 2021 рік як виняток можна було подати і пізніше. Термін було продовжено до 31 жовтня 2022 року. Якщо податкову декларацію подає за допомогою фахівців Lohnsteuerhilfeverein або податкового консультанта, платник податків має час до 31 серпня 2023 року. Для податкової декларації за 2022 рік термін свого часу також буде продовжено.

У виняткових випадках можете подати до податкової інспекції письмову заяву із проханням про продовження терміну подання податкової декларації. Для цього платник податків має переконаливо обґрунтувати прохання про продовження та вказати нову дату здачі податкової декларації. Однак податкова інспекція не зобов'язана давати на це свою згоду.

Якщо платник податків подає податкову декларацію добровільно, у нього є чотири роки.

Якщо платник податків пропустив термін подання податкової декларації, податкова інспекція (Finanzamt) може встановити пеню за прострочення платежу. Чи це буде зроблено, залежить від співробітника податкової інспекції. Однак слід пам'ятати: якщо платник податків здає податкову декларацію лише через 14 місяців після закінчення року, за який подається декла-

¹ ELSTER (ELektronische STEuerERklärung = електронна податкова декларація) - це німецька онлайн-система податкової служби, розроблена Федеральним центральним податковим управлінням (Bundeszentralamt für Steuern), щоб будь-хто міг подати свої податкові декларації в Інтернеті. Вартість програми складає 29,95 євро, і оплата провадиться тільки в тому випадку, якщо податкова декларація подається до податкової інспекції за допомогою програми.

рація, йому у будь-якому випадку доведеться заплатити пеню за прострочення платежу. Відповідно до § 152 Положення про порядок стягування податків, зборів та мит (Abgabenordnung) пеня становить 0,25% від суми податку за вирахування авансових платежів та розмірів податкових відрахувань, що застосовуються за кожний початий місяць прострочення, але не менше 25 євро на місяць.

Окрім того, податкова інспекція може призначити адміністративний штраф. Розмір штрафу зазвичай становить від 100 до 500 євро, а вимога сплати надсилається поштою.

Інспекція надсилає порушнику листа, де встановлено термін подання декларації. Тут же розраховано розмір штрафу під час продовження ухилення від сплати податків. Якщо формуляр не надіслано у строк, податкова стягує штраф і надсилає аналогічний лист із новим терміном та збільшеним штрафом. Буває, що штраф стягнути не вдається — наприклад, на рахунках порушника відсутні кошти. Тоді суд призначає арешт до двох тижнів.

Особам, які ухиляються від сплати податків, загрожують грошові штрафи, а в особливо серйозних випадках — покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 10 років.

Якщо платник податків не бажає заповнювати свою податкову декларацію сам, він може звернутися до Lohnsteuerhilfverein або до податкового консультанта (Steuerberater*in.) Перелік податкових консультантів можна знайти наприклад, на сайті steuerberater.de. Розмір його винагороди регулюється Положенням про гонорари за податкові консультації. Він також залежить від обсягу роботи. Послуги Lohnsteuerhilfverein більш вигідні за ціною, ніж послуги податкових консультантів, однак вони не мають права консультувати самозайнятих осіб та власників комерційних підприємств. Витрати на податкове програмне забезпечення, на оплату послуг Lohnsteuerhilfverein та податкового консультанта можна також відняти з податку.

Документи, які підтверджують та стосуються податкової декларації, як правило, не потрібно надсилати до податкової інспекції. Однак, вони повинні зберігатися 10 років. У разі виникнення спірних питань податкова інспекція може вимагати пред'явити ці документи протягом 10 років з моменту подання податкової декларації.

Чинownik, який отримав декларацію, спочатку швидко перевіряє формуляри. Якщо чогось не вистачає, заявник отримує листа з проханням у певний термін вислати папери, яких бракує. Зазвичай це займає два-три тижні.

Потім чиновник проводить перевірку декларації та надсилає податкове рішення — Steuerbescheid. Вказує, які пункти списані з бази оподаткування, а які ні. Причини відмови наводяться з посиланням на закони, які є підставою для рішення. Наприкінці прописується сума, яку слід доплатити чи отримати назад. Якщо схвалено повернення, гроші одразу переказуються на вказаний у декларації розрахунковий рахунок. У разі доплати вказується до якого числа обов'язково переказати гроші. Якщо незрозумілі причини відмови у податкових вирахуваннях і зроблено висновок, що відмова неправомірна, подається скарга — Einspruch. Проте при-

значену доплату податку потрібно переказати на рахунок податкової протягом місяця.

Після ухвалення податкового рішення є місяць, щоб оскаржити рішення фіскальної служби. Відсутність реакції на висновок означає згоду. Якщо не подати скаргу вчасно, то рішення набуде чинності та змінити його вже буде неможливо.

Щодо України, то можемо констатувати, що на сьогодні Проект Закону "Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств №8143 від 20.10.2022 р. [24]. Законопроектом передбачено запровадити з 01.01.2025 р. новий механізм оподаткування домогосподарств (осіб або сукупності осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життєдіяльності, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти). На думку нормотворців прийняття законопроекту створить правові та економічні умови функціонування та збільшення доходів домогосподарств в Україні.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Приклади стягування податків із доходів громадян у провідних країнах світу демонструють, що соціальна спрямованість прибуткового оподаткування у сучасній ринковій економіці багато в чому формується за рахунок пріоритетної підтримки інституту сім'ї. Переорієнтація податкової практики на надання соціальних пільг при стягуванні прибуткового податку не окремій фізичній особі, а сім'ї (домогосподарства) як суб'єкту оподаткування дозволяє мінімізувати податковий тиск на сімейний бюджет платників податків, що мають найбільшу кількість утриманців. Сім'я, таким чином, отримує можливість максимально використовувати одержувані її працездатними членами доходи, а не чекати субсидій та дотацій через фонди соціального забезпечення. Це стимулює працездатних платників податків до легального збільшення своїх доходів та значно знижує їхнє прагнення ухилятися від оподаткування.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у здійсненні аналізу адміністрування у сфері оподаткування домогосподарств на прикладі інших країн ЄС та розробка пропозицій та рекомендацій щодо можливості його імплементації у вітчизняні нормативно-правові та законодавчі документи, що регламентують окремі аспекти оподаткування, зокрема в частині входу до складу домогосподарства та виходу з нього його членів, практики взяття на облік та зняття з нього домогосподарств у контролюючих органах, повідомлення контролюючих органів про зміну складу домогосподарства, здійснення контролю за правильністю нарахування ПДФО домогосподарствами, встановлення відповідальності за подання платниками податків податкової декларації про майновий стан і доходи домогосподарства з недостовірними відомостями тощо.

Література:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про свободу підприємницької (економічної) діяль-

ності домогосподарств". URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1509557> (дата звернення 05.04.2023).

2. Гуржий Т.О. Наукові підходи до політики у сфері фінансових відносин домогосподарств із фінансовими та нефінансовими корпораціями. Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: зб. наукових праць Донецького державного університету управління. Серія "Економіка". 2019. Т. XX. Вип. 311. С. 272—284

3. Дем'янчук І.А. Фіскальні інструменти регулювання доходів і витрат сектору домогосподарств. Економіка та держава. 2015. 4. С. 69—72.

4. Дутова Н. В. Лесік Є. С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. Економіка і організація управління. 2019. Вип. 1. С. 43—52.

5. Навроцький С.А., Петлін І.В. Система фінансово-регулювання доходів домогосподарств у сучасних умовах. Фінансовий простір. №3. 2013 С.48—52.

6. Реднік В. І. Оподаткування доходів домогосподарств: вітчизняні реалії і перспективи. Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди студентської молоді: збірн. тез доп. П'ятої Всеукр. студ. інт.-конф. каф. фін. ім. С.І. Юрія THEU, м. Тернопіль, 25 трав. 2018 р. Тернопіль: THEU, 2018. 130 с. С. 82—86.

7. Найденко О. Є. Світовий досвід оподаткування сімейних доходів. Сучасні проблеми і перспективи розвитку підприємництва та фінансово-економічного потенціалу регіону в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 2 жовтня 2021 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2021. 80 с. С. 58—64.

8. Тучак Т. В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Modern Economics. 2019. № 17. С. 226—231.

9. Jepsen M. Vers une individualisation de nos systemes fiscaux? Travail, genre et societies, 2012. № 27. P. 171—176.

10. Coutelle C. Rapport d'information fait au nom de la delegation aux droits des femmes et a l'egalite des chances entre hommes et les femmes, sur la question des femmes et du systeme fiscal. Assemblee nationale (France). URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/rap-info/i1875.asp/> (дата звернення 05.04.2023).

11. Die steuerliche Identifikationsnummer. URL: https://www.bzst.de/DE/Privatpersonen/Steuerliche-identifikationsnummer/steuerlicheidentifikationsnummer_node.html (дата звернення 05.04.2023).

12. BZSt. Finanzamt URL: https://www.bzst.de/DE/Home/home_node.html (дата звернення 05.04.2023).

13. Lohnsteuerbescheinigung — das sollten Sie wissen! URL: <https://www.smartsteuer.de/online/steuerwissen/lohnsteuerbescheinigung/> (дата звернення 05.04.2023).

14. Doppelbesteuerungsabkommen und andere Abkommen im Steuerbereich. URL: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Steuern/Internationales-Steuerrecht/Staatenbezogene-Informationen/>

doppelbesteuerungsabkommen.html (дата звернення 05.04.2023).

15. Einkommensteuergesetz(ESTG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/>, (дата звернення 05.04.2023).

16. Das deutsche Steuersystem. URL: <https://handbookgermany.de/de/german-tax-system> (дата звернення 05.04.2023).

17. Welche Steuerklassen gibt es und was bedeuten sie? URL: <https://www.vlh.de/wissen-service/steuer-abc/welche-steuerklassen-gibt-es-und-was-bedeutensie.html> (дата звернення 05.04.2023).

18. Unsere Stärke: Wir sind Deutschlands größter Lohnsteuerhilfeverein. URL: <https://www.vlh.de/> (дата звернення 05.04.2023).

19. Steuerklassen. URL: <https://www.steuerklassen.com/> (дата звернення 05.04.2023).

20. Хто зобов'язаний подавати податкову декларацію у Німеччині. URL: <https://expat-rus.de/kto-obyazan-podavat-deklaraziyu-v-germanii/> (дата звернення 05.04.2023).

21. Lohnsteuerhilfeverein. URL: www.vlh.de. (дата звернення 05.04.2023).

22. Deutschland von A bis Z. URL: <https://handbookgermany.de/de> (дата звернення 05.04.2023).

23. ELSTER — The online tax office in Germany. URL: <https://www.iamexpat.de/expat-info/taxation-germany/elster-german-online-tax-office> (дата звернення 05.04.2023).

24. Проект Закону про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств №8143 від 20.10.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40672>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), "Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On freedom of entrepreneurial (economic) activity of households", available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1509557> (Accessed 5 April 2023).

2. Gurzhy, T.O. (2019), "Scientific approaches to policy in the field of financial relations of households with financial and non-financial corporations", Problems and prospects of ensuring stable socio-economic development: coll. of scientific works of the Donetsk State University of Management, "Economy" series, Vol. XX, no. 311, pp. 272—284

3. Demyanchuk, I.A. (2015), "Fiscal tools for regulation of household sector incomes and expenses", Economy and the state, vol. 4, pp. 69—72.

4. Dutova, N.V., and Lesik, E.S. (2019), "Taxation of income of individuals in Ukraine: problems and improvements based on the experience of foreign countries", Economics and management organization, vol. 1, pp. 43—52.

5. Navrotsky, S.A., and Petlin, I.V. (2013), "The system of financial regulation of household incomes in modern conditions", Financial space, vol. 3, pp. 48—52.

6. Rednik, V. I. (2018), "Household income taxation: domestic realities and prospects. Management of finances of the state, region, enterprise and household: views of student youth", Zbirka dopovidej P'iatoi Vseukr. stud. int.-

konf. kaf. fin. im. S.I. Yuriia [Fifth All-Ukrainian study int.-conf. cafe Finn. named after Sl. Yuriy], TNEU, Ternopil, Ukraine, pp. 82—86.

7. Naidenko, O. E. (2021), "World experience of taxation of family income": Zbirka dopovidej Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii Suchasni problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva ta finansovo-ekonomichnoho potentsialu rehionu v umovakh ievro-intehratsii [Modern problems and prospects for the development of entrepreneurship and the financial and economic potential of the region in the conditions of European integration], ONU named after I. I. Mechnikov, Odesa, Ukraine, pp. 58—64.

8. Tuchak, T. V. (2019), "Socialization of income taxation of individuals: foreign experience and domestic practice", Modern Economics, vol. 17. pp. 226-231.

9. Jepsen, M. (2012), Vers une individualisation de nos systemes fiscaux? Travail, genre et societies, vol. 27, pp. 171-176.

10. Coutelle, C. (2015), "Rapport d'information fait au nom de la delegation aux droits des femmes et a l'egalite des chances entre hommes et les femmes, sur la question des femmes et du systeme fiscal", Assemblee nationale (France), available at: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/rap-info/i1875.asp/> (Accessed 5 April 2023).

11. Bundeszentralamt fur Steuern (2023), "Die steuerliche Identifikationsnummer", available at: https://www.bzst.de/DE/Privatpersonen/Steuerliche-identifikationsnummer/steuerlicheidentifikationsnummer_node.html (Accessed 5 April 2023).

12. BZSt (2023), "Finanzamt", available at: https://www.bzst.de/DE/Home/home_node.html (Accessed 5 April 2023).

13. Heine, S. (2023), "Lohnsteuerbescheinigung — das sollten Sie wissen!", available at: <https://www.smar-tsteuer.de/online/steuerwissen/lohnsteuerbescheinigung/> (Accessed 5 April 2023).

14. Bundesministerium der Finanzen (2023), "Doppelbesteuerungsabkommen und andere Abkommen im Steuerbereich", available at: https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Steuern/Internationales_Steuerrecht/Staatenbezogene_Informationen/doppelbesteuerungsabkommen.html (Accessed 5 April 2023).

15. Bundesamt fur Justiz (2023), "Einkommens-teuergezet (EStG)", available at: <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/> (Accessed 5 April 2023).

16. Handbook Germany (2023), "Das deutsche Steuersystem", available at: <https://handbook-germany.de/de/german-tax-system> (Accessed 5 April 2023).

17. Lohnsteuerhilfeverein Vereinigte Lohnsteuerhilfe e.V. (2022), "Welche Steuerklassen gibt es und was bedeuten sie?", available at: <https://www.vlh.de/wissen-service/steuer-abc/welche-steuerklassen-gibt-es-und-was-bedeuten-sie.html> (Accessed 5 April 2023).

18. Lohnsteuerhilfeverein Vereinigte Lohnsteuerhilfe e.V. (2023), "Unsere Starke: Wir sind Deutschlands großer Lohnsteuerhilfeverein", available at: <https://www.vlh.de/> (Accessed 5 April 2023).

19. Steuerklassen (2023), available at: <https://www.steuerklassen.com/> (Accessed 5 April 2023).

20. Expats in Germany (2023), "Who is obliged to file a tax return in Germany", available at: <https://expat-rus.de/kto-obyazan-podavat-deklaraziyu-v-germanii/> (Accessed 5 April 2023).

21. Lohnsteuerhilfeverein (2023), available at: www.vlh.de (Accessed 5 April 2023).

22. Deutschland von A bis Z (2023), available at: <https://handbookgermany.de/de> (Accessed 5 April 2023).

23. IamExpat (2023), "ELSTER — The online tax office in Germany", available at: <https://www.iamexpat.de/expat-info/taxation-germany/elster-german-online-tax-office> (Accessed 5 April 2023).

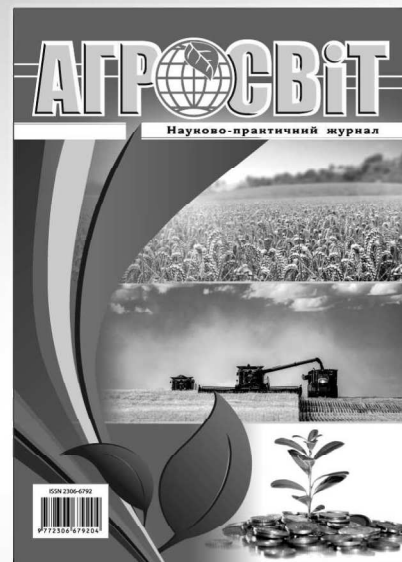
24. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), "Draft Law on Freedom of Entrepreneurial (Economic) Activity of Households", available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40672> (Accessed 5 April 2023).

Стаття надійшла до редакції 19.04.2023 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292